

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний технічний університет імені Івана
Пулюя

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

*Методичні вказівки для розв'язання тестових та ситуаційних
задач з дисципліни «Педагогіка та етика професійної
діяльності»*

для студентів 5 курсу денної та заочної форми навчання освітньо-
кваліфікаційного рівня «магістр», спеціальності:
«Комп'ютерно-інформаційних систем і програмної інженерії»

Тернопіль 2018-2019

Методичні вказівки для розв'язання тестових та ситуаційних задач з дисципліни «Педагогіка та етика професійної діяльності» для студентів 5 курсу денної та заочної форми навчання освітньо – кваліфікаційного рівня «магістр», спеціальності: *«Комп'ютерно-інформаційних систем і програмної інженерії»*

Укладачі: Шостаківська Надія Мхайлівна,
Кандидат педагогічних наук, викладач кафедри
бухгалтерського обліку та аудиту ТНТУ.

Рецензент: _____

**Методичні вказівки для проведення практичної роботи з дисципліни «Педагогіка та етика професійної діяльності» розглянуто і затверджено на засіданні кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Протокол №   1   від   30 серпня   2018р.**

**Схвалено і рекомендовано до друку засіданням методичної комісії факультету економіки та підприємницької діяльності ТНТУ
Протокол № _____ від _____ 2018р.**

Тести і методики для самопізнання

1. Тест «Готовність до саморозвитку». Інструкція. Прочитайте уважно наведені твердження та оцініть, наскільки кожне з них справедливе щодо вас. Якщо твердження правильне, то навпроти нього поставте знак "+", якщо ні - знак "-".

Текст питальника

- 1. У мене часто з'являється бажання більше дізнатися про себе.
- 2. Я вважаю, що нема потреби щось змінювати в собі.
- 3. Я впевнений(на) у своїх силах.
- 4. Я вірю, що все задумане мною здійсниться.
- 5. У мене немає бажання знати свої плюси і мінуси.
- 6. У своїх планах я частіше сподіваюся на талант, ніж на себе.
- 7. Я можу краще й ефективніше працювати.
- 8. Я можу змусити себе і змінити себе, коли буде потрібно.
- 9. Мої невдачі багато в чому пов'язані з невмінням виконувати задумане.
- 10. Мене цікавить думка інших щодо моїх якостей і можливостей.
- 11. Мені важко самостійно реалізувати задумане і виховувати себе.
- 12. У будь-якій справі я не боюсь невдач і помилок.
- 13. Мої якості й уміння відповідають вимогам моєї професії.
- 14. Обставини сильніші за мене, навіть коли я дуже хочу щось зробити.

Опрацювання результатів. Бажано готових відповідей під час опрацювання не виправляти. Навпроти кожного із 14 номерів завдань поставте значення ключа. Будьте уважні: його слід писати в дужках. Значення ключа за кожним твердженням: 1(+), 2(-), 3(4-), 4(+), 5(0-), 6(-), 7(+), 8(+), 9(+), 10(+), 11Н, 13(Г), 14(-).

Підрахуйте кількість збігів ваших відповідей зі значенням ключа.

Щоб визначити величину вашої готовності пізнати себе, потрібно підрахувати кількість збігів за твердженнями 1,2,5, 7, 10, 12, 13. Максимальне значення готовності "знати себе" (скорочено ГЗС) може становити 7 балів.

У такий самий спосіб знайдіть значення готовності "можу самовдосконалюватися" (ГМС), підраховуючи кількість збігів за твердженнями 3, 4, 6, 8, 9, 11, 14. Максимальне значення ГМС - 7 балів.

Для порівняння ваших результатів через місяць і більше запишіть у свій записник результати ГЗС і ГМС.

Аналіз результатів. Отримані значення перенесіть на графік (рис. 1): по горизонталі відкладіть величину ГЗС, а по вертикалі - ГМС. За двома координатами позначте на графіку точку, яка міститься в одному з квадратів -

А, Б, В, Г, що відповідає вашому стану в цей час: А - можу самовдосконалюватися, але не хочу знати себе; Б - хочу знати себе і можу самовдосконалюватися; В -- не хочу знати себе і не можу змінюватися; Г - хочу знати себе, але не можу себе змінювати.

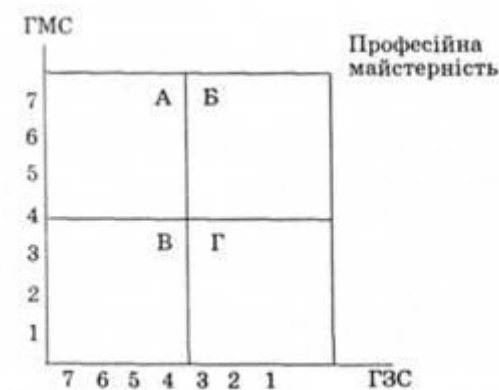

Рис. 1. Графік готовності до саморозвитку

Якщо точка, яка відповідає вашому стану, розміщена у:

- - квадраті Г. Таке поєднання означає, що ви, бажаючи більше знати про себе, ще не володієте навичками самовдосконалення. Труднощі у самовихованні не мають викликати у вас реакції "не вийде - значить, не буду робити". Подивіться уважно на твердження з ГМС, які збіглися у відповідях із ключем. Аналіз покаже вам, де і над чим вам потрібно попрацювати. У самовдосконаленні, якщо ви відважились на це, потрібно пам'ятати мудрість Сенеки-молодшого: "Свої здібності людина може пізнати, тільки спробувавши застосувати їх";
- - квадраті А. Ваша величина ГЗС менша, ніж ГМС, тобто ви маєте більше можливостей для саморозвитку, ніж пізнання себе. У такому разі освоєння професії необхідно розпочинати із себе. Професіоналізму у будь-якій сфері досягають передусім через вироблення свого індивідуального стилю діяльності. А це без самопізнання просто неможливо;
- - квадраті В. За такого співвідношення величини ГЗС і ГМС менші за чотири бали. При цьому слід спрямовувати аналіз на ті твердження, відповіді на які не збіглися з ключем. Уважно поспостерігайте за собою, попросіть про це своїх товаришів і друзів. Постарайтесь зрозуміти, у чому більше труднощів, що заважає вашому саморозвитку. Через певний час роботи над собою протестуйтеся ще раз і порівняйте результати. За бажання ви зможете змінити стан справ на краще;
- - квадраті Б. Це означає поєднання вираженого бажання пізнавати себе і володіння навичками самовдосконалення - показники ГЗС і ГМС більші за чотири бали. Ви готові до саморозвитку, що сприяє професійному зростанню й оволодінню професійно-педагогічною майстерністю.

Методика С. Ємельянова "Самооцінка впевненості в собі".

Інструкція. Прочитайте кожне твердження, оберіть той варіант відповіді, який, на вашу думку, справедливий щодо вас, випишіть номер твердження і кількість балів, яким воно оцінюється (бали вказано в дужках поряд із відповідями).

Текст питальника

- 1. Люди мене не розуміють:
  - а) часто (0);
  - б) рідко (3);
  - в) такого не буває (6).
- 2. Почуваю себе "не у своїй тарілці":
  - а) рідко (5);
  - б) усе залежить від ситуації (3);
  - в) дуже часто (0).
- 3. Я - оптиміст:
  - а) так (5);
  - б) тільки в окремих випадках (3);
  - в) ні (0).
- 4. Радіти чому завгодно:
  - а) дурниця (0);
  - б) допомагає пережити тяжкі хвилини (3);
  - в) цього варто повчитися (5).
- 5. Я хотів би мати такі самі здібності, як інші:
  - а) так (0);
  - б) інколи (3);
  - в) ні, я маю кращі здібності (5).
- 6. Я маю занадто багато вад:
  - а) це так (0);
  - б) так гадають інші (3);
  - в) це неправда (5).
- 7. Життя прекрасне:
  - а) це справді так (5);
  - б) це надто загальне твердження (3);
  - в) зовсім ні (0).
- 8. Я почуваюся непотрібним:
  - а) часто (0);
  - б) іноді (3);
  - в) рідко (5).
- 9. Мої вчинки незрозумілі для інших:

- а) часто (0);
- б) іноді (3);
- в) рідко (5).
- 10. Мені кажуть, що я не виправдовую надій:
  - а) так (5);
  - б) усе залежить від ситуації (3);
  - в) дуже рідко (0).
- 11. Я - песиміст:
  - а) так (0);
  - б) у виняткових випадках (3);
  - в) ні (5).
- 12. Як кожна мисляча людина, я аналізую свою поведінку:
  - а) часто (0);
  - б) іноді (3);
  - в) рідко (5).
- 13. Життя - це сумна річ:
  - а) взагалі так (0);
  - б) це твердження надто загальне (3);
  - в) це не так (5).
- 14. Сміх - це здоров'я:
  - а) банальне твердження (0);
  - б) варто пам'ятати про це у складних ситуаціях (3);
  - в) зовсім ні (5).
- 15. Люди мене недооцінюють:
  - а) на жаль, це так (0);
  - б) не надаю цьому великого значення (3);
  - в) зовсім ні (5).
- 16. Я оцінюю інших занадто суворо:
  - а) часто (0);
  - б) іноді (3);
  - в) рідко (5).
- 17. Після невдач завжди приходиться успіх:
  - а) вірю в це, хоча й розумію, що це віра в диво (б);
  - б) може, й так, але наукою це не доведено (3);
  - в) не вірю, тому що це забобони (0).
- 18. Я поведжуся агресивно:
  - а) часто (0);
  - б) іноді (3);
  - в) рідко (5).

- 19. Буваю самотнім:
  - а) дуже рідко (5);
  - б) іноді (3);
  - в) занадто часто (0).
- 20. Люди недобррозичливі:
  - а) більшість із них (0);
  - б) деякі з них (3);
  - в) зовсім ні (5).
- 21. Не вірю, що можливо досягти того, чого бажаєш:
  - а) тому що не знаю того, кому це вдалося (0);
  - б) іноді це вдається (3);
  - в) я вірю, що це не так (5).
- 22. Вимоги, які ставить переді мною життя, перевищують мої можливості:
  - а) часто (0);
  - б) іноді (3);
  - в) рідко (5).
- 23. Це неправда, що кожна людина незадоволена власною зовнішністю:
  - а) гадаю, що так (0);
  - б) мабуть, іноді так (3);
  - в) не думаю, що це так (5).
- 24. Коли я щось роблю або кажу, то буває, що мене не розуміють:
  - а) часто (0);
  - б) іноді (3);
  - в) дуже рідко (5).
- 25. Я люблю людей:
  - а) так (5);
  - б) це твердження занадто загальне (3);
  - в) ні (0).
- 26. Буває, що я не впевнений у власних здібностях:
  - а) часто (0);
  - б) іноді (3);
  - в) рідко (5).
- 27. Я задоволений собою:
  - а) часто (5);
  - б) іноді (3);
  - в) рідко (0).
- 28. Слід бути критичнішим до себе, ніж до інших людей:

- а) так (0);
- б) не знаю (3);
- в) ні (5).
- 29. Вірю, що мені вистачить сил реалізувати свої життєві плани:
  - а) так (5);
  - б) буває по-всякому (3);
  - в) ні (0).

Опрацювання результатів. Увага: якщо ви не набрали однакової кількості балів (наприклад, 0 і 0, 3 і 3, 5 і 5) за парами 3 і 18,9 і 25,12 і 22, то загальний результат тесту можна вважати випадковим, недостовірним.

Шкала для інтерпретації результатів:

- 0-40 балів. На жаль, ви закомплексовані. Ви оцінюєте себе негативно, "зациклились" на своїх слабкостях, вадах, помилках. Ви постійно боретесь із собою, і це тільки поглиблює ваші комплекси і саму ситуацію, ще більше ускладнює ваші стосунки з людьми. Спробуйте думати про себе інакше: зосередьтесь на тому, що у вас сильне, тепле, добре і радісне. Ви побачите, що дуже швидко зміниться ваше ставлення до себе і оточення;
- 41-80 балів. Ви маєте всі можливості самі долати свої комплекси. Взагалі вони не дуже заважають вам жити. Інколи ви боїтесь аналізувати себе та свої вчинки. Запам'ятайте: ховати голову в пісок - справа безперспективна, вона може тільки тимчасово пом'якшити вашу проблему. Від себе не втечеш, будьте сміливішими;
- 81-130 балів. Ви не позбавлені комплексів, як і будь-яка нормальна людина, але чудово вирішуєте власні проблеми. Ви об'єктивно оцінюєте свою поведінку і вчинки інших людей. Свою долю ви тримаєте у власних руках. У компаніях ви почуваетесь вільно і легко, і люди почуваяться з вами так само;
- 131-150 балів. Ви гадаєте, що у вас взагалі немає комплексів. Не дуріть самі себе - так не буває. Ваше уявлення про себе далеке від реальності. Самообман і завищена самооцінка небезпечні. Спробуйте подивитися на себе збоку. Комплекси можна долати, а можна... їх любити. Вас вистачить і на те, і на інше. Інакше ваш комплекс самозакоханості переросте в зарозумілість, зверхність, спричинить негативне ставлення до вас інших, істотно зіпсує ваше життя.

ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ

Методика. Педагогічні ситуації. (За Р. С. Немовим)

Ця методика дозволяє судити про педагогічні здібності людини на основі того який вихід вона знаходить з низки описаних у ній педагогічних ситуацій. Перед початком дослідження випробовуваний одержує інструкцію наступного змісту: «Перед вами низка структурних педагогічних ситуацій. Ознайомившись зі змістом кожної із них, необхідно вибрати із числа запропонованих варіантів реагування на означену ситуацію таку, яка б з педагогічної точки зору найбільш правильна на Вашу думку, та можна указати свій оригінальний та альтернативний варіант відповіді після всіх перерахованих. Це як правило будуть 7-й та наступні варіанти відповідей на ситуацію».

Методика дозволяє визначити педагогічні здібності студентів на основі того, як вони вирішують проблемні ситуації, що зазначені в даній методиці. Перед початком дослідження студенти отримують наступну інструкцію: «Перед вами — низка складних педагогічних ситуацій. Після ознайомлення з кожною із них, Вам необхідно вибрати із числа запропонованих варіантів такий, який, на Ваш погляд, буде найбільш ефективним з педагогічної точки зору. Якщо жоден із запропонованих варіантів Вас не влаштує, то можна вказати свій, оригінальний варіант у двох нижніх рядках після всіх перерахованих відповідей. Це, як правило, буде 7-й та наступні варіанти відповідей на ситуацію».

Ситуація 1

Ви почали проведення заняття, всі слухачі заспокоїлися, настала тиша, і незабаром в аудиторії хтось голосно засміявся. Коли ви, не встигнувши нічого сказати, здивовано подивились на учня, який засміявся, він, дивлячись вам прямо у вічі, заявив: «Мені завжди смішно дивитись і хочеться сміятись, коли ви починаєте вести заняття». Як ви відреагуєте на це? Виберіть та відмітьте мовну реакцію, що найбільш підходить з числа запропонованих нижче.

1. «Ось тобі і на!»
2. «А що тобі смішно?»
3. «Та, заради бога!»
4. «Ти що, дурник?»
5. «Люблю веселих людей».
6. «Я рад (а), що створюю тобі веселий настрій».
7. _____

Ситуація 2

З початку заняття або вже після того, як ви провели декілька занять, слухач заявляє вам: «Я не думаю, що ви, як педагог, зможете нас чомусь навчити». Ваша реакція:

1. «Твоя справа — вчитися, а не вчити вчителя».
2. «Таких, як ти, я, звичайно, нічому не можу навчити».
3. «Може, тобі краще перейти в інший клас або вчитися у іншого вчителя?»
4. «Тобі просто не хочеться вчитися».
5. «Мені цікаво знати, чому ти так вважаєш».
6. «Давай поговоримо про це більш детально. У моїй поведінці, мабуть, є щось таке, що наводить тебе на подібну думку».
7. _____

Ситуація 3

Викладач дає слухачу завдання, а той не хоче його виконувати і при цьому заявляє: «Я не хочу це робити!». Якою може бути реакція викладача?

1. «Не хочеш — змусимо!»
2. «Для чого ж ти тоді прийшов вчитися?»
3. «Тим гірше для тебе, залишайся неуком. Твоя поведінка схожа на поведінку людини, яка на зло своєму обличчю хотіла б відрізати собі носа».
4. «Ти усвідомлюєш, чим це може для тебе закінчитися?»
5. «Не міг би ти пояснити, чому?»
6. «Давай сядемо та обговоримо — може, ти і маєш рацію».
7. _____

Ситуація 4

Слухач розчарований своїми навчальними успіхами, сумнівається у своїх здібностях і у тому, що йому будь-коли вдасться як слід зрозуміти та освоїти матеріал. Він говорить вчителю: «Як ви вважаєте, чи вдасться мені коли-небудь вчитися на відмінно та не відставати від інших слухачів?». Що має на це відповісти йому викладач?

1. «Якщо чесно казати — сумніваюсь».
2. «О, так, звичайно, у цьому ти можеш не сумніватися».
3. «У тебе прекрасні здібності, і я пов'язую з тобою великі надії».
4. «Чому ти сумніваєшся у собі?»
5. «Давай поговоримо та з'ясуємо проблеми».
6. «Багато залежить від того, як ми з тобою будемо працювати».
7. _____

Ситуація 5

Слухач говорить викладачу: «На два найближчих заняття, які Ви будете проводити, я не піду, оскільки хочу піти на концерт молодіжного ансамблю (варіанти: погуляти з друзями, побувати на спортивних змаганнях у якості глядача, просто відпочити від школи)». Як потрібно відповісти йому?

1. «Спробуй тільки!»
2. «Наступного разу тобі доведеться прийти до школи з батьками».
3. «Це — твоя справа, тобі ж здавати екзамен (залік). Все одно ти змушений будеш звітуватись за пропущені заняття».
4. «Мені здається, що ти дуже несерйозно відносишся до занять».
5. «Може, тобі краще взагалі залишити школу?»
6. «А що ти збираєшся робити далі?»
7. «Мені цікаво знати, чому відвідування концерту прогулянка з друзями, спортивні змагання) для тебе більш цікаві, ніж заняття».
8. «Я тебе розумію: відпочивати, ходити на концерти, бувати на змаганнях, спілкуватися з друзями дійсно цікавіше, ніж навчатися . Але я хотів (ла) би знати, чому це так важливо саме для тебе».

9. _____

Ситуація 6.

Слухач, побачивши викладача, коли той увійшов до аудиторії, каже йому: «Ви виглядаєте дуже втомленим». Як на це повинен відреагувати вчитель?

1. «Я вважаю, що з твого боку не дуже пристойно робити мені такі зауваження».
2. «Так, я погано себе почуваю».
3. «Не хвилюйся за мене, краще на себе подивися».
4. «Я сьогодні погано спав, у мене багато роботи». 5. «Не хвилюйся, це не завадить нашим заняттям».
6. «Ти — дуже уважний, дякую за турботу!»
7. _____

Ситуація 7

«Я відчуваю, що заняття, які ви ведете, не допомагають мені», — каже слухач до викладача і додає: «Я взагалі думаю кинути заняття». Як на це повинен відреагувати вчитель?

1. «Перестань говорити дурниці!»
2. «Нічого собі, додумався!»
3. «Може тобі знайти іншого вчителя?»
4. «Я хотів би знати більш детально, чому у тебе виникло таке бажання?»
5. «А що, якщо нам спробувати попрацювати разом над рішенням твоєї проблеми?»
6. «Може, твою проблему можна вирішити якимось інакше?»

7. _____

Ситуація 8

Слухач говорить викладачу, демонструючи зайву самовпевненість: «Немає нічого такого, що я не міг би зробити, якщо б захотів. У тому числі мені не складе ніяких труднощів засвоїти предмет, що Ви викладаєте». Якою має бути на це репліка викладача?

1. «Ти занадто добре думаєш про себе».
2. «З твоїми-то здібностями? — Сумніваюся!»
3. «Ти, мабуть, почуваш себе досить впевнено, якщо заявляєш так?»
4. «Не сумніваюся у цьому, оскільки знаю, що якщо ти захочеш, то у тебе все вийде».
5. «Це, мабуть, буде вимагати у тебе великих зусиль».
6. «Зайва самовпевненість заважає справі».
7. _____

Ситуація 9

У відповідь на відповідне зауваження викладача слухач говорить, що для того, щоб засвоїти предмет, що вивчається, йому не потрібно багато працювати: «Мене вважають досить здібною людиною». Що на це повинен відповісти учитель.

1. «Ця думка не є для тебе характерною».
2. «Ті труднощі, які ти до цього часу відчував, і твої знання зовсім не свідчать про це».
3. «Багато людей вважають себе досить здібними, але далеко не всі на ділі є такими».
4. «Я радий (а), що ти такої думки про себе».
5. «Це повинно заставити тебе докладати більш зусиль у навчанні».
6. «Це звучить так, ніби ти сам не дуже віриш у свої здібності».
7. _____

Ситуація 10

Слухач каже викладачу: «Я знову забув зробити проект (виконати практичне завдання тощо)». Як на це повинен відреагувати викладач?

1. «Ну ось, знову!»
2. «Чи не здається це тобі проявом безвідповідальності?»
3. «Думаю, тобі час ставитися до справи більш серйозно».
4. «Я хотів (ла) б знати, чому?»
5. «У тебе, мабуть, не було для цього можливості?»
6. «Як ти вважаєш, чому я кожного разу нагадую про це?»
7. _____

Ситуація 11

Слухач у розмові з викладачем каже йому: «Я хотів би, щоб Ви ставилися до мене краще, більш лояльніше ніж до інших слухачів». Як має відповісти Викладач на подібне прохання учня?

1. «Чому це я маю ставитися до тебе краще, ніж до всіх інших?»
2. «Я зовсім не збираюся грати в улюбленців та фаворитів!»
3. «Мені не подобаються люди, які заявляють подібні речі».
4. «Я хотів (ла) б знати, чому я маю особливо виділяти тебе серед інших учнів?»
5. «Якщо б я сказав (ла), що люблю тебе більше, ніж інших учнів, ти почувався від цього ліпше?»

6. «Як ти думаєш, як насправді я до тебе ставлюся?»

7. _____

Ситуація 12

Слухач, висловивши свої сумніви з приводу можливості успішного засвоєння ним предмету, говорить: «Я сказав вам про те, що мене турбує. Тепер ви скажіть, у чому причина цього і що мені робити далі?» Що на це має відповісти викладач?

1. «У тебе, як мені здається, комплекс неповноцінності».
2. «У тебе немає ніяких підстав для хвилювання».
3. «Перед тим, як я зможу виказати обґрунтовану думку, мені необхідно краще розібратися у суті проблеми».
4. «Давай зачекаємо, попрацюємо та повернемося до обговорення проблеми через деякий час. Я вважаю, ми зможемо її вирішити».
5. «Я не готовий (а) дати тобі зараз точну відповідь, мені потрібно подумати».

6. «Не хвилюйся, і у мене у свій час нічого не виходило».

7. _____

Ситуація 13

Слухач каже викладачу: «Мені не подобається те, що Ви говорите і відстоюєте на заняттях». Якою має бути відповідь викладача?

1. «Це — погано».
2. «Ти, мабуть, у цьому не розбираєшся».
3. «Я сподіваюсь, що у подальшому, в процесі занять твоя думка зміниться».

4. «Чому?»

5. «А що ти сам любиш і готовий відстоювати?»

6. «На смак та колір товаришів немає».

7. «Як ти вважаєш, чому я так стверджую?»

8. _____

Ситуація 14

Слухач, явно демонструючи своє погане ставлення до когось з товаришів по групі, каже: «Я не хочу працювати (вчитися) разом з ним». Як на це повинен відреагувати викладач?

1. «Ну та й що?»
2. «Нікуди від цього не втечеш, все одно прийдеться займатися».
3. «Це безглуздо з твого боку».
4. «Але він також не захоче після цього працювати (вчитися) з тобою».
5. «Чому?»
6. «Я думаю, що ти не правий».
7. _____

Методика. Педагогічні ситуації. (За Р. С. Немовим)

Примітка. Особисті відповіді оцінюються окремо, і відповідні оцінки додаються до загальної суми балів. Здатність правильно вирішувати педагогічні задачі визначається по сумі балів, набраної студентами по всіх 14 педагогічних ситуаціям, поділеної на 14. Якщо студент отримав середню оцінку вище 4,5 балів, то його педагогічні властивості (за даною методикою) вважаються високорозвиненими. Якщо середня оцінка знаходиться в інтервалі від 3,5 до 4,4 балів, то педагогічні властивості вважаються середньо розвиненими. Нарешті, якщо середня оцінка виявилася менше, ніж 3,4 бали, то педагогічні властивості розглядаються як слабо розвинені.

№	Обраний варіант відповіді і його оцінка в балах							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	4	3	4	2	5	5	-	-
2	2	2	3	3	5	5	-	-
3	2	3	4	4	5	5	-	-
4	2	3	3	4	5	5	-	-
5	2	2	3	3	2	4	5	5
6	2	3	2	4	5	5	-	-
7	2	2	3	4	5	5	-	-
8	2	2	4	5	4	3	-	-
9	2	4	3	4	5	4	-	-
10	2	3	4	4	5	5	-	-
11	2	2	3	4	5	5	-	-
12	2	3	4	5	4	5	-	-
13	3	2	4	4	5	4	5	-
14	2	2	3	4	4	5	-	-

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ (ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ).

1. Динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, необхідних педагогу для успішного здійснення професійної діяльності – це:

- а) професійна підготовка;
- б) професійна компетенція;
- в) професійна майстерність;
- г) професійна компетентність.

2. Гуманістична спрямованість діяльності педагога – це:

- а) ставлення до дитини як до найвищої цінності, визнання її права на свободу і щастя, вільний розвиток і прояв своїх здібностей;
- б) соціальна компетентність педагогічного працівника, побудована на загальнолюдських моральних нормах та національних традиціях;
- в) система роботи з використанням різних методів і форм роботи з учнями;
- г) система роботи з обдарованими учнями в навчально-виховному процесі.

3. Професійна компетентність педагога – це:

- а) знання основ навчально-виховного процесу та управління навчальним закладом;
- б) знання та вміння вирішення конфліктних ситуацій;
- в) сукупність необхідних особистісних якостей, загальної культури та кваліфікаційних знань, умінь, практичних навичок, способів мислення, методичної майстерності, гармонійна інтеграція яких в педагогічній діяльності дає оптимальний результат;
- г) набута здатність реалізовувати в педагогічній діяльності систему необхідних особистісних якостей, загальної культури, кваліфікаційних знань і умінь, практичних навичок, способів мислення, методичної майстерності.

4. Моральна компетентність – це:

- а) здатність виробляти власний продукт, приймати рішення та нести відповідальність за них; готовність та потреба у творчості; вміння працювати, отримуючи прибуток;
- б) здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможності; готовність і потреба навчатися протягом усього життя;
- в) готовність, спроможність та потреба жити за традиційними нормами і правилами, розуміння інших людей, їх індивідуальності;
- г) здатність використання психологічних знань, умінь і навичок в

організації взаємодії в освітній діяльності;

д) оволодіння досягненнями цивілізації; розуміння інших людей, їх індивідуальності і відмінностей за національними, культурними, релігійними й іншими ознаками.

5. Інновація – це:

а) процес створення технології, яка дозволяє удосконалити процес діяльності;

б) розробка нових методів і форм роботи;

в) ідея, яка спроможна суттєво поліпшити результативність роботи.

6. Інноваційна освітня діяльність – це:

а) процес пошуку нових форм і методів роботи з метою впровадження їх в освітню практику;

б) процес створення, експериментальної перевірки та впровадження освітніх інновацій;

в) педагогічний експеримент, що проводиться на базі навчального закладу і має на меті суттєве поліпшення результативності його роботи.

7. Хто з видатних педагогів, досліджуючи проблеми виховної роботи, писав: «Розв'язуючи питання про цілі виховання сучасної української молоді, ми мусимо рахуватися не лише з нашими традиціями, а й з тими завданнями, що ставить перед нами сучасне і майбутнє, а також приймати до уваги психічні властивості нашого народу, як позитивні, так і негативні. Перші треба розвивати, другі усувати або принаймні ослаблювати»:

а) Василь Сухомлинський;

б) Григорій Ващенко;

в) Іван Огієнко;

г) Іван Ткаченко;

д) Антон Макаренко.

8. Педагогічна майстерність – це:

а) наука про професійну компетентну діяльність учителя;

б) професійне вміння оптимізувати всі види навчально-виховної діяльності, спрямувати їх на всебічний розвиток та удосконалення особистості, що забезпечує високу організацію педагогічного процесу;

в) використання дидактичних інноваційних технологій в навчально-виховному процесі;

б) наука про навчання як спеціально організовану діяльність.

9. Якому методу психофізичної саморегуляції відповідає визначення: «Психотерапевтичний метод, заснований на самонавіюванні й саморегуляції, під час якого людина спочатку оволодіває тими функціями, які не піддавалися свідомій регуляції, а потім веде наступ на свої

переживання, позбавляючи їх підтримки організму»:

- а) самонавіювання;
- б) аутотренінг;
- в) бібліотерапія;
- г) імітаційна гра.

10. Компонент навчальної літератури, що визначає коло її діяльності, її призначення та роль, яку вона виконує у системі загальної середньої освіти відповідно до основних дидактичних принципів, це -

- а) структура навчальної літератури;
- б) зміст навчальної літератури;
- в) формат навчальної літератури;
- г) функції навчальної літератури.

11. Проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси мережі Інтернет, - це:

- а) електронний варіант інтерактивної технології «ажурна пилка»;
- б) веб-семінар;
- в) веб-квест;
- г) веб-конференція.

12. Імідж педагога – це:

- а) авторитет особистості педагога;
- б) престиж професії педагога у суспільстві;
- в) образ, знакова характеристика особисті педагога, що має зовнішні прояви і внутрішній зміст, що суттєво відрізняє його від колег;
- г) символ педагога, що відображає спрямованість його особистості.

13. Яка функція педагогічного спілкування відіграє вирішальну роль у формуванні емпатії:

- а) співпереживання;
- б) обмін ролями;
- в) інтегративно-компенсаторна;
- г) організація діяльності;
- д) самоствердження.

14. Хмарні технології – це:

- а) складні, не до кінця зрозумілі (захмарені) інноваційні технології;
- б) педагогічні технології, що дозволяють результативно вивчати природні явища, зокрема, властивості хмар на небі;
- в) технології, які надають користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервіса;
- г) технології взаємодії кількох користувачів соціальних мереж

(електронна пошта, спілкування за допомогою веб-камери в режимі онлайн тощо).

15. Метод навчання, орієнтований не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування та здобуття нових, в основі якого лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити –

- а) лекція;
- б) метод проектів;
- в) метод спостереження;
- г) лабораторна робота.

16. Моніторинг – це:

а) система регулярних досліджень, мета яких полягає в науково-інформаційній допомозі та реалізації соціальних програм

б) механізм контролю й відстеження якості освіти, постійне спостереження за навчально-виховним процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або першочерговим пропозиціям, що дозволяє виявити тенденції розвитку системи освіти

в) діагностика власної діяльності з метою її подальшого вдосконалення

г) форма організації, збору, збереження, обробки і поширення інформації, що забезпечує безперервне відстеження стану викладання і рівня навчальних досягнень учнів.

17. Навчання – це:

а) цілеспрямована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються вміння та навички;

б) спеціально організований процес управління учбовою діяльністю учнів, спрямований на здобування знань і оволодіння необхідними навичками і вміннями, орієнтований на співпрацю всіх учасників навчально-виховного процесу

в) цілеспрямована діяльність учителя щодо передачі учням знань, умінь і навичок

г) передача знань, умінь і навичок від одного покоління до іншого.

18. Особистістю людина стає тільки тоді, коли:

- а) досягає вісімнадцятирічного віку;
- б) самостійно та свідомо керує своєю поведінкою;
- в) оволодіває певною професією.

19. Педагогіка вищої школи – це ...

- а) частина філософії;
- б) синтез знань про природу;

в) комплекс теоретичних і прикладних наук про процеси виховання, навчання, освіти;

г) наука про закономірності навчання і виховання студентів, а також їх наукову і професійну підготовку як спеціалістів відповідно до вимог держави та суспільства.

20. Об'єктом педагогіки вищої школи є:

а) педагогічна система вищої школи;

б) система вищої освіти і педагогічні процеси в ній;

в) система народної освіти і педагогічні процеси в системі вищої школи.

21. Яку функцію виконує педагогіка вищої школи при розробці нових технологій та втілення результатів досліджень?

а) проєктивно-конструктивну;

б) прогностичну;

в) аналітичну.

22. Встановіть правильну послідовність розв'язання педагогічної задачі:

а) вибір системи методів;

б) аналіз ситуації та постановка проблеми;

в) аналіз вихідних даних;

г) висунення гіпотези;

д) аналіз результатів впливу.

23. Метою педагогіки вищої школи є:

а) дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання

б) дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання студентів і розробка на цій основі шляхів удосконалення процесу підготовки кваліфікованого спеціаліста;

в) спрямованість на формування компетентного вчителя, який володіє методологією педагогічної науки.

24. Яку функцію виконує педагогіка вищої школи при теоретичному вивченні, описі, аналізі педагогічних явищ і процесів пр ичиннонаслідкових зв'язків?

а) прогностичну;

б) аналітичну;

в) проєктивно-конструктивну.

25. Сформулювати визначення.

Гуманізація освіти – це створення умов:

а) реальних;

б) оптимальних;

в) необхідних;

- г) найкращих для розвитку здібностей;
- д) кожного студента;
- б) всіх студентів.

26. Педагогічне дослідження – це:

- а) система цілеспрямованої взаємодії викладача і студента, спрямована на формування суспільних і особистісних рис;
- б) цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу з використанням наукового апарату;
- в) способи з допомогою яких вивчаються різноманітні сторони виховання, освіти і навчання.

27. Методи науково-педагогічного дослідження поділяються на такі дві великі групи:

- а) загальнонаукові та конкретно-наукові;
- б) загальнонаукові та емпіричні;
- в) конкретно-наукові та теоретичні.

28. Об'єкт педагогічного дослідження:

- а) пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу;
- б) педагогічні явища, факти, з яких складається педагогічний процес;
- в) якість знань, умінь і навичок.

29. З перерахованих видів експерименту знайдіть зайвий:

- а) природний;
- б) лабораторний;
- в) закріплюючий;
- г) констатуючий;
- д) пошуковий;
- е) формуючий.

30. Вкажіть, чи правильне твердження:

Педагогіка вищої школи – це наука про педагогічний процес, що забезпечує розвиток особистості студента у системі вищої школи.

- а) так;
- б) ні.

31. Ким введено поняття «педагогічна система» у педагогіку?

- а) Кузьміною;
- б) Галузинським;
- в) Сухомлинським.

32. Що означає поняття «система»?

- а) це функціональна структура, діяльність якої підпорядкована певній меті;

б) це комплекс теоретичних і практичних наук про навчання, виховання і освіти як цілеспрямовані процеси.

33. Принципи – це ...

- а) вихідні положення будь-якої системи;
- б) система критичних поглядів на реальну дійсність.

34. Категорії педагогіки вищої школи поділяються на...

- а) два види: методологічні, педагогічні;
- б) на три види: методологічні, процесуальні, суттєві.

35. Об'єктом педагогіки вищої школи є :

- а) різні ВНЗ, які не обов'язково мають один адміністративний центр;
- б) система вищої освіти і педагогічні процеси в ній.

36. Вищий заклад освіти або структурний підрозділ університету, академії, який здійснює підготовку фахівців з вищою освітою за освітньо-професійними програмами всіх рівнів з певної галузі наук:

- а) технікум;
- б) коледж;
- в) інститут.

37. Слово «гуманний» в перекладі означає:

- а) демократичний;
- б) людяний;

38. Цілеспрямована, систематична діяльність щодо власного самовдосконалення, називається:

- а) перевиховання;
- б) самовиховання;
- в) виховання;

39. Загальна теорія освіти, що є галуззю педагогічної науки це ...

- а) методологія;
- б) дидактика;
- в) андрагогіка;
- г) школознавство.

40. До форм організації навчання у ВНЗ не належать:

- а) урок;
- б) лекція;
- в) лабораторна робота;
- г) консультація;
- д) колоквиум;
- е) домашня робота;
- є) семінар.

41 . Вкажіть, які методи серед перерахованих належать до методів науково-педагогічних досліджень?

- а) метод спостереження, опису, пояснення педагогічних явищ.
- б) диспут.
- в) історичний метод.
- г) лекція.

42. Початок класичної дидактики покладений:

- а) Платоном і Аристотелем;
- б) Декартом;
- в) Я. А. Коменським.

43. Традиційна модель освіти – це ...:

- а) модель, що передбачає персональний характер освіти з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей;
- б) модель систематичної академічної освіти як спосіб передачі молодому поколінню універсальних елементів культури минулого;
- в) модель орієнтованого на організацію освіти поза соціальних інститутів.

44. Поняття «закон» у педагогіці – це ...:

- а) упорядкованість подій, фактів;
- б) конкретний необхідний зв'язок між подіями, фактами;
- в) взаємозалежність подій, фактів.

45. Який із нижчезазначених принципів не є принципом навчання:

- а) гуманізації;
- б) культуровідповідності;
- в) максималізму.

46. Під змістом освіти ми розуміємо:

- а) певний обсяг наукових і системних знань, умінь і навичок, а також світоглядних і морально-етичних ідей, якими оволодіває студент;
- б) певний обсяг знань, умінь і навичок, якими оволодіває студент;
- в) певний обсяг знань, а також світоглядних і морально-етичних ідей, якими оволодіває студент.

47. Зміст освіти визначається такими державними документами:

- а) навчальним планом, навчальною програмою, законом України «Про вищу освіту»;
- б) навчальною програмою, законом України «Про вищу освіту», навчальним посібником;
- в) навчальним планом, навчальною програмою, навчальним посібником.

48. Науково-дослідна робота магістрантів спрямована на розвиток у майбутніх педагогів і науковців нахилів до пошукової, дослідницької діяльності і до:

а) репродуктивного розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також на формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання практичних питань навчання і виховання;

б) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах;

в) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також на формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання практичних і теоретичних питань навчання і виховання;

г) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також на формування умінь застосування дослідницьких методів для розв'язання теоретичних питань навчання.

49. Тези – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) стислі, лаконічно сформульовані основні положення доповіді, повідомлення тощо, що включають виклад основних думок праці від початку до кінця, а не лише її дослідницької частини;

в) доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи з висвітленням не лише відповідної наукової інформації, а й показом свого ставлення до неї.

50. Есе – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи з висвітленням не лише відповідної наукової інформації, а й показом свого ставлення до неї;

в) стислі, лаконічно сформульовані основні положення доповіді, повідомлення тощо, що включають виклад основних думок праці від початку до кінця, а не лише її дослідницької частини.

51. Стаття – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і свідчить про спроможність студента самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань;

в) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним їх осмисленням.

52. Реферат – це:

а) доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи з висвітленням не лише відповідної наукової інформації, а й показом свого ставлення до неї;

б) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним їх осмисленням;

в) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і свідчить про спроможність студента самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань.

53. Магістерська робота – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і свідчить про спроможність студента самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань;

в) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним їх осмисленням.

54. Етика – це ...

а) правила поведінки;

б) система знань про добро та зло;

в) наука про добро.

55. Етикет – це ...

а) сукупність правил поведінки;

б) форма звертання;

в) сукупність правил поведінки, які регулюють зовнішні прояви людських стосунків.

56. Назва Декларації Ко:

а) «Основи етики»;

- б) «Принципи бізнесу»;
- в) «Етика бізнесу».

57. Етика ділових відносин – це...

- а) моральні принципи ділового спілкування;
- б) знання про моральні аспекти ділових стосунків;
- в) рекомендації для успішного вирішення ділових проблем.

58. Етика ділових відносин є складовою:

- а) менеджменту організації;
- б) психології управління;
- в) етики ділового спілкування.

59. Діловий етикет – це ...

- а) форма ділового звертання та представлення;
- б) сукупність правил поведінки, які регулюють зовнішні прояви людських стосунків;
- в) норми, які регулюють стиль роботи, поведінки та спілкування при вирішенні ділових проблем.

60. Золоте правило моральності:

- а) десять заповідей Ісуса;
- б) поведься стосовно інших людей так, як ти хотів би, щоб вони поводитися стосовно тебе;
- в) вчиняй так, щоб максима твоєї волі одночасно мала силу принципу загального законодавства.

61. Яке розташування оратора в аудиторії є найбільш вдалим:

- а) оратор ходить по аудиторії під час виступу;
- б) оратор сидить перед слухачами;
- в) оратор стоїть перед слухачами.

62. Серед механізмів взаєморозуміння виділяють:

- а) емпатію;
- б) осмислення;
- в) згоду.

63. Основою для вирішення конфлікту є:

- а) компроміс;
- б) співробітництво;
- в) згода.

64. Асертивність – це...

- а) неконфліктна поведінка;
- б) вміння знаходити компроміс;
- в) вміння перемагати в конфлікті.

65. Об'єктивні причини управлінського конфлікту:

- а) прийняття керівниками необґрунтованих, помилкових рішень;
- б) низький авторитет конкретного управлінця;
- в) невідповідність спеціаліста до конкретної управлінської діяльності.

66. До стратегічних підходів до ведення переговорів відносять:

- а) компромісний;
- б) стандартний;
- в) жорсткий.

67. Вчені Гарвардського університету розробили метод ведення переговорів:

- а) принциповий;
- б) м'який;
- в) ефективний.

68. Імідж людини – це...

- а) вміння спілкуватися;
- б) вміння впливати на людей;
- в) вміння керувати враженням.

69. Якому методу психофізичної саморегуляції відповідає визначення: *«Психотерапевтичний метод, заснований на самонавіюванні й саморегуляції, під час якого людина спочатку оволодіває тими функціями, які не піддавалися свідомій регуляції, а потім веде наступ на свої переживання, позбавляючи їх підтримки організму»:*

- а) самонавіювання;
- б) аутотренінг;
- в) бібліотерапія;
- г) імітаційна гра.

70. Стилi педагогiчного спілкування:

- а) демократичний;
- б) педагогiчний;
- в) особовий;
- г) психолого-педагогiчний.

Ключі до тестових завдань.

1.	Б	11	В	21	Б	31	А	41	А,В	51	В	61	В
2.	А	12	В	22	А	32	А	42	А	52	Б	62	А
3.	В	13	А	23	Б	33	А	43	Б	53	Б	63	Б
4.	В	14	В	24	Б	34	Б	44	Б	54	Б	64	А
5.	В	15	Г	25	А,Д	35	Б	45	В	55	В	65	В
6.	Б	16	Г	26	Б	36	В	46	А	56	Б	66	В
7.	Б	17	А	27	А	37	Б	47	А	57	Б	67	Б
8.	Б	18	Б	28	Б	38	Б	48	В	58	А	68	В
9.	А	19	Е	29	В	39	А	49	Б	59	В	69	Б
10.	Б	20	б	30	А	40	Е	50	А	60	Б	70	А

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Автономія вищого навчального закладу – самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених Законом «Про вищу освіту».

Академія, інститут – галузевий (профільний, технологічний, технічний, педагогічний, богословський (теологічний), медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) вищий навчальний заклад, що провадить інноваційну освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти на першому і другому рівнях за однією чи кількома галузями знань, може здійснювати підготовку на третьому і вищому науковому рівнях вищої освіти за певними спеціальностями, проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність.

Атестація – це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Ад'юнкт – особа, зарахована до вищого військового навчального закладу (ВНЗ із специфічними умовами навчання) для здобуття ступеня доктора філософії.

Аспірант – особа, зарахована до вищого навчального закладу (наукової установи) для здобуття ступеня доктора філософії.

Бесіда – метод безпосереднього спілкування, який дає змогу одержати від співрозмовників інформацію, що цікавить викладача, за допомогою заздалегідь підготовлених запитань.

Благополучна сім'я – сім'я з високим рівнем внутрісімейної моральності, духовності, координації та кооперації, взаємної підтримки та взаємодопомоги, з раціональними способами вирішення сімейних проблем.

Болонський процес – процес зближення і гармонізації систем освіти країн Європи з метою створення єдиного європейського простору вищої освіти.

Валідність – комплексна характеристика психодіагностичної методики (тесту), що включає відомості щодо сфери явищ, які досліджуються, та репрезентативності діагностичної процедури стосовно до них.

Вид діяльності (людини) – характеристика діяльності залежно від способів і форм її здійснення. Вид діяльності визначається станом взаємодії фахівця з узагальненим об'єктом діяльності протягом усього циклу існування об'єкта.

Вимога – норма, правило.

Виробнича функція (трудова, службова) – сукупність обов'язків, що виконує фахівець відповідно до займаної посади і які визначаються посадовою інструкцією або кваліфікаційною характеристикою.

Розрізняють такі виробничі функції:

- **дослідницька** – функція, спрямована на збір, обробку, аналіз і систематизацію науково-технічної інформації з наряду роботи;

- **проектувальна** (проектувально-конструкторська) – функція, спрямована на здійснення цілеспрямованої послідовності дій щодо синтезу систем або окремих їх складових, розробка документації, яка необхідна для втілення та використання об'єктів та процесів (конструювання є окремим процесом проектування, який полягає в обґрунтуванні рішень щодо принципу дії та конструкції об'єктів, розробки документації на їх виготовлення);

- **організаційна** – функція, спрямована на упорядкування структури й взаємодії складових елементів системи з метою зниження невизначеності, а також підвищення ефективності використання ресурсів і часу (окремим процесом організації діяльності можна вважати планування – часове впорядкування виконання робіт, тобто обґрунтування їх, послідовності, тривалості та строків виконання);

- **управлінська** – функція, спрямована на досягнення поставленої мети, забезпечення сталого функціонування і розвитку систем завдяки інформаційному обмінові (до фахівця інформаційні потоки надходять через зворотні зв'язки, до об'єкта управління – у вигляді директивних рішень);

- **технологічна** – функція, спрямована на втілення поставленої мети за відомими алгоритмами, тобто фахівець виступає як структурний елемент (ланка) певної технології.

- **контрольна** – функція, спрямована на здійснення контролю в межах своєї професійної діяльності в обсязі посадових обов'язків;

- **прогностична** – функція, яка дозволяє на основі аналізу здійснювати прогнозування в професійній діяльності;

- **технічна** – функція, спрямована на виконання технічних робіт у професійній діяльності.

Виховання – процес цілеспрямованого впливу, метою якого виступає засвоєння студентом необхідного для життя в суспільстві соціального досвіду і формування прийнятої суспільством системи цінностей; соціально і

педагогічно обумовлений процес розкриття сутнісних сил людини, її потенційних людських можливостей.

Вихованість – комплексна характеристика особистості, враховує наявність і рівень сформованості в неї суспільно значущих якостей.

Виховуючі ситуації – спеціально організовані педагогічні умови для формування в студентів мотивів позитивної поведінки чи подолання недоліків.

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у ВНЗ (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Вищий військовий навчальний заклад (ВНЗ із специфічними умовами навчання) – ВНЗ державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Вищий навчальний заклад – окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.

Відповідальність – якість особистості, що характеризується прагненням і вмінням оцінювати свою поведінку з точки зору користі і шкоди для суспільства, порівнювати свої вчинки із суспільними нормами, законами.

Вікова криза – нетривалий за часом (до 1 року) період розвитку людини, що характеризується бурхливими психологічними змінами.

Віковий період – відрізок життя індивіда, який досягає певного ступеня розвитку і має характерні, відносно стійкі якісні особливості.

Вміння – це готовність свідомо і самостійно виконувати практичні та теоретичні дії на основі засвоєних знань, життєвого досвіду і набутих навичок.

Галузь (в економіці) – сукупність усіх виробничих одиниць, які беруть участь переважно в однакових або подібних видах виробничої діяльності.

Галузь знань – основна предметна ділянка освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.

Громадська думка – система загальних суджень людей, яка виникає в процесі їх діяльності і спілкування та виражає ставлення до різних явищ, подій, що становлять загальний інтерес.

Громадянське виховання – формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що дає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політично і юридично дієздатною, захищеною.

Гуманізація освіти – центральна складова нового педагогічного мислення, яка передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі їх людинотворчої функції.

Дидактика вищої школи – розділ педагогіки вищої школи, який вивчає закономірності і принципи навчання, досліджує проблеми змісту, методів, форм і технологій професійної підготовки майбутнього фахівця в умовах ВНЗ.

Дидактична мета – очікуваний, раніше запланований викладачем результат навчальної діяльності, спрямований на поліпшення засвоєння студентами знань, набуття вмінь та навичок. **Дипломна робота (дипломний проект)** – кваліфікаційна робота, що призначена для об'єктивного контролю ступеня сформованості умінь вирішувати типові задачі діяльності, які, в основному, віднесені в ОКХ до організаційної, управлінської та виконавської (технологічної, операторської) виробничих функцій.

Дискусія – метод групового обговорення проблеми з метою з'ясування істини шляхом зіставлення різних думок.

Диспут – вільний, жвавий обмін думками, колективне обговорення питань, що хвилюють його учасників.

Дистанційне навчання (ДН) – сучасна освітня технологія з використанням засобів передачі навчально-методичної інформації на відстань (телефони, телебачення, радіо, модемний та супутниковий зв'язок, комп'ютери, аудіовізуальні засоби навчання та ін). Технологія ДН сприяє зростанню ефективності навчального процесу, активізації учнів, підвищенню інтересу до навчання, можливості використання унікального досвіду видатних педагогів різних країн, збагаченню вітчизняних освітніх технологій, формуванню більш гнучкої системи освітніх курсів та дисциплін, більш якісному контролю знань учнів та ін.

Дисципліна – свідоме дотримання студентами правил і норм поведінки, чітке й організоване виконання ними своїх обов'язків, підпорядкування громадським інтересам.

Диференціація в освіті – процес та результат створення відмінностей між частинами освітньої системи /підсистем.

Ділова гра – діалог на професійному рівні, в якому відбуваються зіткнення різних думок, пропозицій, взаємна критика гіпотез, їх обґрунтування, що приводить до появи нових знань і уявлень.

Дія – одиниця діяльності, що не розкладається на більш прості, в наслідок якої досягається конкретна усвідомлена мета.

Діяльність (діяльність людини) – динамічна система взаємодій людини із навколишнім світом, в яких вона досягає свідомо поставлених цілей, що з'являються внаслідок виникнення у неї певних потреб. У процесі діяльності людина виступає як суб'єкт діяльності, а її дії спрямовані на зміни об'єкта діяльності.

Докторант – особа, зарахована або прикріплена до вищого навчального закладу (наукової установи) для здобуття ступеня доктора наук.

Екологічне виховання – систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток у людини культури взаємодії з природою.

Електронна книга – навчальний засіб для читання книг, виконаних в електронному вигляді, сторінки якого відображаються на екрані дисплея; сукупність комп'ютерних файлів, об'єднаних в єдину оболонку, що дає змогу користувачу ознайомитися з певною інформацією.

Естетична культура – сформованість у людини естетичних знань, смаків, ідеалів, здібностей до естетичного сприймання явищ дійсності, творів мистецтва, потреба вносити прекрасне в оточуючий світ, оберігати природну красу.

Естетична свідомість – форма суспільної свідомості, яка є художньо-емоційним освоєнням дійсності через естетичні сприйняття, почуття, судження, смаки, ідеали і виражається в естетичних поглядах та мистецькій творчості.

Естетичне виховання – педагогічна діяльність, спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси.

Ефективність виховання – співвідношення між метою виховання і результатами, досягнутими у процесі формування особистості, соціальних груп.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні

навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС.

Задача діяльності – потреба, що виникає в певних умовах і може бути задоволена в результаті визначеної **структури діяльності**, до якої належить:

- **предмет діяльності** (праці) – елементи навколишнього середовища, що суб'єкт має до початку своєї діяльності і які підлягають трансформації у продукт;

- **засіб діяльності** (праці) – об'єкт, що опосередковує вплив суб'єкта на предмет діяльності, або те, що, звичайно, називають «знаряддям праці», і стимули, що використовуються, наприклад, у діяльності управління;

- **процедура діяльності** (праці) – технологія (спосіб, метод) одержання бажаного продукту. Інформація про спосіб діяльності фіксується у вигляді програми або алгоритму на певних матеріальних носіях;

- **умови діяльності** (праці) – характеристика оточення суб'єкта в процесі діяльності (температура, склад повітря, рівень акустичних шумів, пристосованість приміщення до праці, меблі, а також соціальні умови, просторові та часові чинники);

- **продукт діяльності** (праці) – те, що одержано в результаті трансформації предмета в процесі діяльності.

Є три види задач діяльності:

- **професійні задачі** – задачі діяльності, що безпосередньо спрямовані на виконання завдання (завдань), що поставлено (і) перед фахівцем як професіоналом;

- **соціально-виробничі задачі** – задачі діяльності, що пов'язані з діяльністю фахівця у сфері виробничих відносин у трудовому колективі (наприклад, інтерактивне та комунікативне спілкування тощо);

- **соціально-побутові задачі** – задачі діяльності, що виникають у повсякденному житті і пов'язані з домашнім господарством, відпочинком, родинним спілкуванням, фізичним і культурним розвитком тощо і можуть впливати на якість виконання фахівцем професійних та соціально-виробничих задач.

Закономірності виховання – стійкі, повторювані, об'єктивно існуючі зв'язки у вихованні, реалізація яких сприяє ефективному розвитку особистості.

Закономірності навчання – стійкі педагогічні явища, які базуються на повторюваності фактів, навчальних дій і є теоретичною основою принципів навчання.

Засновник вищого навчального закладу – органи державної влади від імені держави, відповідна рада від імені територіальної громади (громад), фізична та/або юридична особа, рішенням та за рахунок майна яких засновано

ВНЗ. Права засновника, передбачені Законом «Про вищу освіту», набуваються також на підставах, передбачених цивільним законодавством.

Здатність – властивість індивіда здійснювати, виконувати, робити щонебудь, поводити себе певним чином; у тому числі психічний та фізичний стан індивіда, в якому він спроможний виконувати певний вид продуктивної діяльності.

Здібність – природний нахил до чого-небудь, талант; у тому числі особливості індивіда, що є суб'єктивними умовами успішного здійснення певного виду продуктивної діяльності. Здібності пов'язані із загальною орієнтованістю особи, з її нахилом до тієї чи іншої діяльності.

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у ВНЗ на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації.

Зміст вищої освіти – обумовлена цілями та потребами суспільства система знань, умінь і навичок, у вигляді компетенцій, що має бути сформована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технології, культури та мистецтва.

Зміст навчання – структура, зміст і обсяг навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує особі можливість здобуття вищої освіти і певної кваліфікації. Зміст навчання поділяється на:

- **нормативну частину змісту навчання** – обов'язковий для засвоєння зміст навчання, сформований відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики як змістові модулі із зазначенням їх обсягу й рівня засвоєння, а також форм державної атестації;

- **вибіркову частину змісту навчання** – рекомендований для засвоєння зміст навчання, сформований як змістові модулі із зазначенням їх обсягу та форм атестації, призначений для задоволення потреб і можливостей особистості, регіональних потреб у фахівцях певної спеціалізації спеціальності, з урахуванням досягнень наукових шкіл і ВНЗ.

Змістовий модуль – система навчальних елементів, що поєднані за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові.

Знання – результат процесу діяльності пізнання, перевірене суспільною практикою і логічно упорядковане відображення її у свідомості людини. Знання – категорія, яка віддзеркалює зв'язок між пізнавальною й практичною діяльністю людини. Знання виявляються в системі понять, суджень, уявлень та образів, орієнтовних основ дій тощо, яка має певний обсяг і якість. Знання можливо ідентифікувати тільки за умови їх проявлення у вигляді вмінь виконувати відповідні розумові або фізичні дії.

Знання фундаментальні – знання щодо соціальних і професійних норм діяльності особи, основа її освіти та професійної підготовки. Фундаментальні

знання формують здатність особи опанувати нові знання, орієнтуватися у проблемах, що виникають, виконувати задачі діяльності, що прогножуються. Фундаментальні знання є інваріантні у відношеннях:

- напряму підготовки до певної галузі освіти;
- спеціальності до напряму підготовки;
- спеціалізації до спеціальності.

Зовнішнє незалежне оцінювання – оцінювання результатів навчання, здобутих на певному освітньому рівні, яке здійснюється спеціально уповноваженою державою установою.

Індивідуалізація навчання – організація процесу навчання, яка передбачає його модифікацію відповідно до потреб того, хто навчається.

Інновації – новостворені/застосовані і/або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і/або соціальної сфери.

Інтерактивні технології – різновид активних (інтенсивних) технологій.

Інформаційна освітня технологія (ІОТ) – така модель навчально-виховного процесу, у якій мета досягається насамперед за рахунок найповнішого використання можливостей комп'ютерів (комп'ютерних мереж) та програмного забезпечення.

Кафедра – це базовий структурний підрозділ вищого навчального закладу державної/комунальної форми власності (його філій, інститутів, факультетів), що провадить освітню, методичну та/або наукову діяльність за певною спеціальністю/спеціалізацією чи міжгалузєвою групою спеціальностей, до складу якого входить не менше п'яти науково-педагогічних працівників, для яких кафедра є основним місцем роботи, і не менш як три з них мають науковий ступінь або вчене/почесне звання.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

Клас задачі діяльності – ознака рівня складності задач діяльності, що вирішуються фахівцем. Усі задачі діяльності розподіляються на три класи:

- **стереотипні задачі діяльності** – передбачають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що характеризується однозначним набором добре відомих, раніше відібраних складних операцій і потребує використання значних масивів оперативної та раніше засвоєної інформації;

- **діагностичні задачі діяльності** – передбачають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що містить процедуру часткового конструювання рішення із застосування раніше відібраних складних операцій і потребує використання значних масивів оперативної та раніше засвоєної інформації;

- **евристичні задачі діяльності** – передбачають діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання раніше не відомих рішень і потребує використання великих масивів оперативної та раніше засвоєної інформації.

Коледж – галузевий ВНЗ або структурний підрозділ університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям ступенів молодшого бакалавра та/або бакалавра, проводить прикладні наукові дослідження. Коледж також має право здійснювати підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Компетенція – включає знання й розуміння (теоретичне знання академічної сфери, здатність знати й розуміти), знання як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття й життя з іншими в соціальному контексті). Предметна сфера у якій індивід добре обізнаний і в якій він проявляє готовність до виконання діяльності.

Кредит (національний кредит у системі вищої освіти України) – обсяг навчального матеріалу, який з урахуванням терміну засвоєння студентами окремих навчальних елементів (відповідно до психофізіологічних норм засвоєння при використанні оптимальних форм, методів і засобів навчання та контролю) може бути засвоєний за 54 години навчального часу (сума годин аудиторної й самостійної роботи студента за тиждень).

Кредитно-модульна технологія – цілісний алгоритм повного засвоєння знань та вмінь майбутніми фахівцями за структурно-інтегрованими освітньо-професійними програмами в кредитних вимірах, свідомим самостійним вибором студентами навчальних дисциплін з метою прикладання максимальних інтелектуальних зусиль для їх вчасного засвоєння за модульним принципом, з дотриманням психолого-педагогічних та кібернетичних вимог до навчального процесу в межах модуля, навчальної дисципліни, міждисциплінарного курсу і ступеня підготовки загалом.

Культура педагогічної діяльності – рівень виконання викладачем своїх професійних обов'язків.

Курсант – особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого військового навчального закладу (вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання), військового інституту як підрозділу вищого навчального закладу і навчається з метою здобуття вищої освіти за певним ступенем та якій присвоєно військове звання рядового, сержантського і старшинського складу або спеціальне звання рядового, молодшого начальницького складу, або таке звання вона мала під час вступу на навчання. Статус курсанта може надаватися окремим категоріям осіб, які навчаються у невійськових вищих навчальних закладах, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Лабораторні роботи – вивчення у ВНЗ природних явищ за допомогою спеціального обладнання.

Методика дослідження – комплекс методів, процедура, послідовність здійснюваних пізнавальних і перетворюючих дій, операцій та впливів, спрямованих на вирішення дослідницьких завдань.

Модульно-рейтингова технологія навчання – це цілісний алгоритм організації повного засвоєння знань та вмінь за модульним принципом із дотриманням психолого-педагогічних і кібернетичних вимог до навчального процесу та рейтинговим підсумуванням результатів навчання за семестр, рік і весь період навчання.

Навички – компоненти практичної діяльності, які проявляються під час виконання необхідних дій, доведених до досконалості шляхом багаторазових вправ.

Навчання – цілеспрямоване, заздалегідь запроєктоване спілкування, в ході якого здійснюються освіта, виховання і розвиток студента, засвоюються окремі аспекти досвіду людства, досвіду діяльності та пізнання.

Навчальна дисципліна (у ВНЗ) – педагогічно адаптована система понять про явища, закономірності, закони, теорії, методи тощо будь-якої галузі діяльності (або сукупності різних галузей діяльності) із визначенням потрібного рівня сформованості у тих, хто навчається, певної сукупності умінь і навичок.

Надійність – характеристика методики/тесту, яка віддзеркалює точність психодіагностичних вимірів, а також стійкість результатів тесту до впливу сторонніх випадкових чинників.

Напрямок підготовки за професійним спрямуванням у вищій освіті – група спеціальностей зі спорідненим змістом вищої освіти та професійної підготовки.

Науково-дослідна діяльність – 1) індивідуальна та колективна взаємодія вчених щодо збагачення та розвитку культури і цивілізації за

допомогою точного, об'єктивного та системного знання про світ, людину і її діяльність; 2) робота педагогів-учених (теоретиків та методистів), що займаються обґрунтуванням (проектуванням, конструюванням) оптимально функціонуючих навчально-виховних систем на кожному рівні освіти і педагогічної системи в цілому, що створюють необхідні передумови для подальшої оптимальної організації навчально-виховного процесу.

Норма – сукупність формальних і неформальних вимог, що регулюють певні дії та поведінку суб'єктів системи вищої освіти та учасників освітянського процесу.

Норматив – розрахункова величина витрат освітянських ресурсів, що характеризує оптимальний стан освітянського процесу.

Нормативний термін навчання – термін навчання за денною (очною) формою, необхідний для засвоєння особою нормативної та вибіркової частин змісту навчання і встановлений стандартом вищої освіти.

Об'єкт діяльності – процеси або/та явища, або/та матеріальні об'єкти, на які спрямована діяльність суб'єкта діяльності (наприклад, двигун внутрішнього згоряння, організаційно-економічна система, технологія галузі тощо).

Узагальнений об'єкт діяльності фахівця з вищою освітою – загальна назва природних чи штучних систем, на зміну властивостей яких спрямована діяльність суб'єкта. Певні етапи циклу існування систем (об'єктів діяльності) визначають типи діяльності фахівців.

Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

- **Другий (магістерський) рівень** вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю/спеціалізацією, загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

- **Третій (освітньо-науковий) рівень** вищої освіти відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей,

достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

- **Науковий рівень** вищої освіти відповідає дев'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає набуття компетентностей з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань та/або прогресивних технологій, розв'язання важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення.

Особа з особливими освітніми потребами – особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти.

Особистісно зорієнтована технологія – це освітня технологія, головною метою якої є взаємний та плідний розвиток особистості педагога та його учнів на основі рівності в спілкуванні й партнерства в спільній діяльності. Основне завдання – надання допомоги учневі у визначенні свогоставлення до самого себе, інших людей, навколишнього світу, своєї професійної діяльності. Концепцією технології є заперечення насильства над особистістю в процесі навчання та розвитку вихованця.

Парадигма (грец. – приклад, зразок) – система теоретичних, методологічних та аксіологічних установок, які поділяються більшістю й беруться за зразок членами наукового співтовариства.

Педагогічний закон – внутрішній, суттєвий, стійкий зв'язок педагогічних явищ, що обумовлює їх необхідний, закономірний розвиток.

Первинна посада – посада, що не потребує від випускників навчального закладу попереднього досвіду професійної практичної діяльності.

Показник якості вищої освіти – кількісна характеристика якості особистості випускника вищого навчального закладу, що розглядається стосовно до певних умов його навчання та сфери майбутньої соціальної діяльності.

Проблема – ситуація під час діяльності, яка містить суперечності наукового, організаційного або іншого характеру і являє собою перешкоди, що виникають у досягненні суб'єктом цілеспрямованого результату своєї діяльності.

Професія – набір робіт, які характеризуються заданим рівнем збігу основних завдань та обов'язків, що виконуються чи мають бути виконані працівником. Професія вимагає від працівника визначеного кола знань та умінь.

Професійна підготовка – здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю.

Рівень якості вищої освіти – відносна характеристика якості вищої освіти, що ґрунтується на порівнянні значень показників якості, отриманих на підставі діагностичних екзаменів випускників вищого навчального закладу, із критеріально-орієнтованим еталоном, що репрезентується стандартом вищої освіти.

Роботи – певні завдання та обов'язки, які виконуються чи мають бути виконані однією особою (працівником). Робота є статистичною одиницею, що класифікується відповідно до кваліфікації, необхідної для її виконання.

Самоосвіта – система навчання згідно власних освітніх цілей з мінімальною участю інших осіб, самотужки. Самоосвіта пов'язана із шкільним та позашкільним навчанням, стає формою неперервної освіти та впливає на постійне удосконалення особистості; здобуття знань самостійним навчанням поза навчальним закладом, переважно без допомоги викладача.

Спеціальність – категорія, що характеризує:

- у сфері праці – особливості спрямованості й специфіку роботи в межах професії (зміст задач професійної діяльності, що відповідають кваліфікації);

- у сфері освіти – спрямованість і зміст навчання при підготовці фахівця (визначається через узагальнений об'єкт діяльності або виробничу функцію та предмет діяльності фахівця і відображає, насамперед, вид його діяльності й сферу застосування його праці).

Спеціальність у сфері освіти є адекватним відображенням наявної у сфері праці спеціальності, кваліфікації. Навчання за спеціальністю освітнього ступеня бакалавра або магістра передбачає вивчення узагальненого об'єкта діяльності фахівця, виробничих функцій та типових складових структури професійної діяльності таких, що задовольняють вимоги сфери праці до спеціальності.

Структурно-логічна схема підготовки – наукове й методичне обґрунтування процесу реалізації освітньо-професійної програми підготовки. Структурно-логічна схема підготовки надається у вигляді мережі міждисциплінарних зв'язків за напрямом підготовки або спеціальністю і діє протягом усього терміну реалізації відповідної освітньо-професійної програми підготовки.

Слухач – особа, яка навчається на підготовчому відділенні вищого навчального закладу, або особа, яка отримує додаткові чи окремі освітні послуги, у тому числі за програмами післядипломної освіти.

Сталий фонд (ендаумент) вищого навчального закладу – сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на

строк не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються вищим навчальним закладом із метою здійснення його статутної діяльності у порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою.

Суб'єкт педагогічної діяльності – люди чи група людей, які здійснюють цю діяльність, тобто до суб'єктів такої діяльності відносяться педагоги чи групи людей, які організують і керують згаданою діяльністю, а також соціальне середовище, у якому здійснюється педагогічна діяльність.

Тест – стандартизована психодіагностична методика, яка призначена для встановлення кількісних і якісних індивідуально-психологічних відмінностей. У психологічній діагностиці – стандартизований, часто обмежений у часі екзамен.

Тест ситуаційний – критеріально-орієнтований тест досягнень, який складається з цілеспрямованого набору тестових завдань, призначених для оцінювання рівня сформованості знань щодо орієнтовних основ дій, які є адекватними діяльності вирішення проблемних ситуацій, що властиві майбутній діяльності (соціальної, виробничій) випускників ВНЗ.

Технологія навчання – сукупність форм, методів, прийомів та засобів передавання соціального та/або професійного досвіду у процесі навчання.

Технологія освіти – процес та результат створення/проектування адекватної потребам і можливостям особи та суспільства системи соціалізації, особистісного та професійного розвитку людини в закладі освіти, щоскладається із спеціальним чином сконструйованих відповідно до заданої мети методологічних, дидактичних, психологічних, інтелектуальних, інформаційних та практичних дій, операцій, прийомів, кроків, які гарантують досягнення цілей, що визначені учасниками освітнянського процесу, та свободу їх усвідомленого вибору.

Технологія успіху – наука про майстерність успішного життєтворення особистості.

Тип діяльності – характеристика професійної діяльності залежно від способів і форм її здійснення. Визначається станом взаємодії фахівця з об'єктом діяльності – системою, що характеризується однаковою узагальненою метою (продуктом) діяльності.

Типова задача діяльності – узагальнена задача діяльності, що є характерною для більшості виробничих або соціальних ситуацій і не містить конкретних даних, а отже, не має конкретного вирішення (можуть бути визначені тільки шляхи вирішення).

Уміння – здатність людини виконувати певні дії на основі відповідних знань та навичок. Системи умінь різних видів формують відповідні компетенції. Уміння поділяються за видами:

- **предметно-практичні** – уміння виконувати дії щодо переміщення об'єктів у просторі, зміни їх форми тощо. Головну роль у регулюванні предметно-практичних дій виконують перцептивні образи, що відображають просторові, фізичні та інші властивості предметів і забезпечують керування робочими рухами відповідно до властивостей об'єкта та завдань діяльності;

- **предметно-розумові** – уміння щодо виконання операцій із розумовими образами предметів. Ці дії вимагають наявності розвиненої системи уявлень і здатність до розумових дій (наприклад, аналіз, класифікація, узагальнення, порівняння тощо);

- **знаково-практичні** – уміння щодо виконання операцій зі знаками та знаковими системами. Прикладами цих дій є письмо, прокладання курсу по карті, одержання інформації від пристроїв тощо;

- **знаково-розумові** – уміння щодо розумового виконання операцій зі знаками та знаковими системами. Наприклад, дії, необхідні для виконання логічних та розрахункових операцій. Ці дії дозволяють вирішувати широке коло задач в узагальненому вигляді.

Університет – багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний, технологічний, педагогічний, фізичного виховання і спорту, гуманітарний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) ВНЗ, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність.

Цикл існування об'єкта діяльності – період, протягом якого існує об'єкт діяльності фахівця від «зародження» (проекування) до його ліквідації. Період існування об'єкта діяльності ділиться на окремі етапи:

- проектування, протягом якого вирішуються питання щодо конструкції або змісту;

- створення;

- експлуатація, протягом якої об'єкт використовується за призначенням;

- відновлення (ремонт, удосконалення тощо), яке пов'язане з відновленням властивостей, якостей, підвищенням продуктивності, інших ознак;

- утилізація та ліквідація.

Кожний етап існування об'єкта діяльності фахівця має свої ознаки, що визначаються спільністю (за продуктом) типових задач діяльності, пов'язаних безпосередньо з об'єктом, та відмінністю типових задач від задач іншого етапу.

Цикл підготовки – сукупність складових змісту освітньої або професійної підготовки (змістових модулів, блоків змістових модулів), що поєднані за ознаками приналежності їх змісту до спільного освітнього або професійного напрямку.

Якість вищої освіти – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.

Якість вищої освіти випускників вищого навчального закладу також відображає здатність:

- задовольняти відповідно до соціальних норм суспільні вимоги до виконання майбутніх соціально-професійних ролей;
- відповідати за свої соціально важливі рішення;
- задовольняти прагнення соціального статусу та престижу.

Якість освітньої діяльності – рівень організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

БАЗОВА

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / Андреев В. И. Педагогіка вищої школи. Інноваційно-прогностический курс : учеб. посіб. / В. И. Андреев. – Казань : Центр інноваційних технологій, 2008. – 500 с.
2. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти / Я. Я. Болюбаш. – К., 1997. – 63 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка : посіб. для студ. вищих навч. закладів / Н. П. Волкова. – К. : Академія, 2001. – 576 с.
4. Зайченко І. В. Педагогіка / І. В. Зайченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/17000308/pedagogika/pedagogika_-_zaychenko_ib. 61 6. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
5. Коменський Я. А. Велика дидактика / Я. А. Коменський. – К. : Рад. шк., 1940. – 248 с.
6. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
7. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні : навч. посіб. / Л. А. Медвідь. – К. : Вікар, 2003. – 335 с.
8. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи / [Електронний ресурс] / В. Л. Ортинський. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/12281128/pedagogika/osvitniy_svitoviy_prostir
9. Січкаренко Г. Г. Трансформації вищої освіти в незалежній Україні : моногр. / Г. Г. Січкаренко. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 362 с.
10. Фіцула М. М. Педагогіка / М. М. Фіцула [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/1613030534943/pedagogika/pedagogika_-_fitsula_mm.

ДОПОМІЖНА

1. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : «Академвидав», 2006. – 352 с.
2. Любар О. О. Історія української педагогіки / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко. – К., 1999. – 356 с.
3. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології / І. П. Підласий. – К. : Слово, 2004. – 616 с.
4. Зайченко І. В. Педагогіка / І. В. Зайченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/17000308/pedagogika/pedagogika_-_

- _zauchenko_ib. 61 6. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
5. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. / О. І. Вишневський. – К. : Знання, 2008. – 566 с.
  6. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С.